

ปรีสุทธศีลหลักปฏิบัติเพื่อความหมดจดแห่งศีลของภิกษุในพระพุทธศาสนา Parisudhi Precepts for Purity of the Precepts of Monks in Buddhism

พระครูนิมิตร์รัตนนาถารักษ์

Phrakhrunimitrattananaphon

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

Taweesak Tongtip

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

E-mail: anurut.san@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 1 มีนาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรีสุทธศีล 4 ประการ ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค เพื่อเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความหมดจดแห่งศีลของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเกี่ยวกับศีลในหลายระดับทั้งระดับเบื้องต้น ระดับกลาง และระดับสูง ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้กล่าวถึงศีลไว้อย่างชัดเจนและให้ความสำคัญกับปรีสุทธศีลซึ่งเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความบริสุทธิ์หมดจดแห่งศีลของพระภิกษุและพุทธบริษัทในพระพุทธศาสนา ปรีสุทธศีลประกอบด้วย ปาติโมกข์สังวรศีล อินทริยสังวรศีล อาชีวนปรีสุทธศีล ปัจจัยสันนิสิตศีล ศีลทั้ง 4 ประการนี้ครอบคลุมหลักปฏิบัติเพื่อความหมดจดแห่งศีลของภิกษุในพระพุทธศาสนา สามารถทำให้ผู้ปฏิบัติตามปรีสุทธศีลบรรลุถึงความหมดจดและบริสุทธิ์ของศีลได้

คำสำคัญ: ปรีสุทธศีล, ความหมดจด, ศีล

ABSTRACT

This article aims to study the four parisuddhi precepts in the Visuddhimagga scriptures. as the principle of practice for the purity of the precepts of the monks in Buddhism Buddhism has teachings about precepts at various levels, at the introductory, intermediate and advanced levels. The Precepts of Monks and Buddhist Companies in Buddhism Parisusuddhisila consists of Patimokkha organic matter Occupational purity Factors for peace of precepts These four precepts cover the principles of practice for the purity of the precepts of the monks in Buddhism. It can make the practitioner of the purity and purity of the precepts attain.

Keywords: Parisuddhi, Purity, Sila

1. บทนำ

ศีลในพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติเพื่อการบรรลุผลนิพพานและความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา ปาริสุทธิศีลจัดเป็นศีลชั้นสัทธิสุทธิที่เป็นพื้นฐานอันสำคัญโดยเฉพาะของภิกษุที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการดำเนินไปสู่การปฏิบัติตนให้มีความบริสุทธิ์ ในวิสุทธิมรรคได้อธิบายขยายความ คำว่าศีลในความหมายเจตนานั้นว่าได้แก่เจตนาของ บุคคลผู้งดเว้นจากบาปกรรม มีปาณาติบาตเป็นต้นหรือเจตนาของบุคคลผู้กำลังบำเพ็ญวัตรปฏิบัติอยู่ (พระพุทธโฆสเถระ, 2556: 10) ศีลนี้ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เดือดร้อนใจ เพื่อปราโมทย์ เพื่อปิติ เพื่อปัสสัทธิ เพื่อโสมนัส เพื่อการปฏิบัติโดยเอื้อเฟื้อ เพื่อความเจริญ เพื่อทำให้มาก เพื่อเป็นเครื่องประดับ เพื่อเป็นเครื่องป้องกัน เพื่อเป็นเครื่องแวดล้อม เพื่อความสมบูรณ์ ย่อมเป็นไปเพื่อความเปื่อยหน่ายโดยส่วนเดียว เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพาน ความบริสุทธิ์ด้วยความสำรวมแห่งศีลดังกล่าวนี้ชื่อว่าอภิสสิล จิตที่ตั้งอยู่ในความบริสุทธิ์ด้วยความสำรวมย่อมไม่ฟุ้งซ่าน ความบริสุทธิ์แห่งจิตที่ไม่ฟุ้งซ่านชื่อว่าอภิจิต พระโยคาวจรเห็นความบริสุทธิ์ด้วยความสำรวมโดยชอบ เห็นความบริสุทธิ์แห่งจิตที่ไม่ฟุ้งซ่านโดยชอบ ความบริสุทธิ์แห่งความเห็นทั้งสองประการนี้ชื่อว่าอภิปญญา

อีกประการหนึ่งความว่า ภิกษุทั้งหลาย พืชคามและภุตคามเหล่าใดเหล่าหนึ่ง พืชคามและภุตคามเหล่านั้นทั้งหมดอาศัยแผ่นดินดำรงอยู่บนแผ่นดินจึงถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ได้ พืชคามและภุตคามเหล่านี้ถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ด้วยประการฉะนี้แม้ฉันทใด ภิกษุก็ฉันทนั้นเหมือนกัน อาศัยศีล ดำรงอยู่ในศีลแล้วเจริญทำให้มากซึ่งอริยมรรคมีองค์ 8 ย่อมถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในธรรมทั้งหลาย

อีกประการหนึ่ง บรรพชิตบวชในศาสนานี้มีจิตบริสุทธิ์ รักษาปาริสุทธิศีล 4 หมดจด สมาทานธุดงค์ 13 เรียนหลักกรรมฐานอันเหมาะแก่จริตของตน อยู่ในเสนาสนะอันสงัด ทำบริกรรมมีกสิณเป็นต้นจนเกิดฌานสมาบัติ ได้บรรลุโสดาปัตติมรรค ได้บรรลุสกทาคามีมรรค ได้บรรลุอนาคามีมรรค นี้ชื่อว่าอนุคาริยปฏิบัติ สุกตติ บรรพชิตนั้นดำรงอยู่ในอัทธภาพนั้นแล้ว ครั้นกายแตกย่อมเกิดในตระกูลใหญ่ 3 ตระกูล ในมนุษยโลกบ้าง ในเทพชั้นกามาวจร 6 ชั้นบ้าง ในภพแห่งพรหม 10 ภพบ้าง ในชั้นสุทธาวาส 5 ชั้นบ้าง ในอรุณภพ 4 บ้าง นี้ชื่อว่า คตีสุกตติของบรรพชิต

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้แสดงอานิสงส์ของศีลสมบัติไว้ดังนี้ ศีลของภิกษุใดเป็นศีลสมบัติปราศจากมลทินดีแล้ว การทรงบาตรและจีวรของภิกษุนั้นย่อมเป็นที่น่าเลื่อมใส บรรพชาของท่านก็เป็นสิ่งที่มิดล ดวงหทัยของภิกษุผู้มีศีลบริสุทธิ์แล้ว ย่อมไม่หยั่งลงสู่ภย มีการติเตียนตนเองเป็นต้น เป็นเหมือนพระอาทิตย์ไม่หยั่งลงสู่ความมืดมน (พระพุทธโฆสเถระ, 2546: 80) ในการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ เช่น พระภิกษุผู้บวชนั้นไม่มีการศึกษาให้เข้าใจและฝึกอบรมปฏิบัติในเรื่องนี้อย่างถูกต้องแล้ว ตามปกติของบุคคลธรรมดาโดยทั่วไปจะถูกชักจูงล่อให้เพลิดเพลินหลงระเริงอยู่ในกามคุณ 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่ชอบใจ เมื่อปล่อยให้อารมณ์ที่เฝ้าครอบงำจิตใจ จิตถูกปรุงแต่งจน ราคะ โทสะ โมหะ เกิดขึ้นแล้วทั้งที่รู้ว่าผิดหรือถูก มีความสำนึกในสิ่งที่ชอบอยู่ แต่ก็ไม่อาจจะต้านทานความเฝ้าวนไว้ได้ลุ่มอำนาจกิเลสเสื่อมจากประโยชน์ที่ได้จากการบวชเป็นเหตุให้ต้องลาสิกขาไป ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องศึกษาวิธีระมัดระวังป้องกันให้ปลอดภัยไว้ก่อนตั้งแต่ต้น

ยิ่งในสังคมยุคปัจจุบัน คือ ยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้นทั้งพระภิกษุและคฤหัสถ์ต่างก็มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่พัฒนาเพื่อความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้นจึงต้องเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ หรือภิกษุผู้บวชใหม่นั้น ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่เปลี่ยนแปลงต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ด้วยการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยเฉพาะเทคโนโลยี ถือเป็นเครื่องมือสำคัญ ในยุคนี้ไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ที่ทันสมัยเป็นอย่างมาก แต่การใช้เทคโนโลยีนั้นต้องรู้เท่าทัน ต้องมีสติสำรวมอินทรีย์อยู่ทุกขณะเพื่อให้เกิดความรู้เท่าทันสภาพความจริง ไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา ยิ่ง ๆ ขึ้น และประพฤติปฏิบัติด้วยการวางท่าทีที่ถูกต้อง

จากที่กล่าวมาทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาปาริสุทธิศีลในคัมภีร์วิสุทธิมรรคเพื่อจะได้ทราบหลักปฏิบัติแห่งปาริสุทธิศีลในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อความหมดจดแห่งศีลทั้งที่เป็นพระภิกษุและชาวพุทธที่สนใจต่อไป

2. ศีลในคัมภีร์วิสุทธิมรรค

คัมภีร์วิสุทธิมรรคเป็นคัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนาเถรวาทสายลังกา คัมภีร์วิสุทธิมรรค เป็นวรรณกรรมที่ชาวพุทธเถรวาทอ้างอิงบ่อย ชาวพุทธเถรวาทให้ความสำคัญกับคัมภีร์วิสุทธิมรรคไม่น้อยกว่าพระไตรปิฎก บางคนอาจจะรู้จักคัมภีร์วิสุทธิมรรคมากกว่าพระไตรปิฎก ผู้รจนาคัมภีร์คือพระพุทธโฆษาจารย์ เป็นชาวอินเดียเกิดที่พุทธคยา เดินทางไปลังกาเพื่อแปลคัมภีร์นิกายเถรวาทพระสงฆ์ลังกาทดสอบความสามารถขอให้ท่านขยายความพุทธพจน์เรื่องไตรสิกขา เดิมที่มีเนื้อหา 4 บรรทัด ท่านขยายความเป็นวิสุทธิมรรค สงฆ์ลังกาทั้งในความสามารถ ยกท่านเป็นคณาจารย์ที่สำคัญองค์หนึ่งในพระพุทธศาสนา

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคแปล สีสันเทศ ปญหากรรม 6 ได้กล่าวถึงศีลนั้นในลักษณะเป็นคำถามว่า “อะไรเป็นศีล” และมีคำตอบว่า “ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นต้นของบุคคลผู้เว้นจากโทษมีปาณาติบาตเป็นต้นก็ดี ของบุคคลผู้บำเพ็ญข้อวัตรปฏิบัติที่ดี เป็นศีล” (พระพุทธโฆสเถระ, 2546: 17) และในประเด็นเดียวกันของเรื่องศีลนี้ พระสารีบุตรก็ได้กล่าวไว้ ในปฏิสัมภิทามรรคในลักษณะถามตอบว่า “อะไรเป็นศีล เจตนาเป็นศีล เจตสิกก็เป็นศีล สังวรก็เป็นศีล ความไม่กำเริบก็เป็นศีล” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2523: 13) คำว่า ศีล ในความหมายได้แก่การงดเว้นจากมโนทุจริต 3 (วสิน อินทสระ, 2557: 29) คือ เจตนาเพ่งเล็งอยากได้ของเขา เจตนาปองร้ายเขา ความเห็นผิดที่เกิดขึ้นทางใจ (ปัญญา ไขบางยาง, 2548: 25) คำว่าศีลในความสำรวมหรือสังวร มีความหมายถึง 5 ประการด้วยกัน คือ 1) ปาติโมกข์สังวร สำรวมระวังในสิกขาบทตามภูมิขั้นของตน เช่น ศีล 5 เป็นปาติโมกข์ของอุบาสกอุบาสิกา ศีล 10 เป็นปาติโมกข์ของสามเณร สิกขาบท 227 เป็นปาติโมกข์ของภิกษุ เป็นต้น 2) สติสังวร ระวังกีดกันบาปด้วยสติ 3) ญาณสังวร ระวังกีดกันบาปด้วยญาณ คือ รู้เท่าทัน 4) ขันติสังวร ระวังกีดกันบาปด้วยความอดทน 5) วิริยสังวร ระวังกีดกันบาปด้วยความเพียรพยายาม (วสิน อินทสระ, 2557: 30) คำว่าศีลในความหมายไม่ล่วงละเมิด ได้แก่การไม่กำเริบทางกาย ทางวาจา ของผู้ที่ได้ สมาทานศีลไปแล้ว คือรักษาศีลที่ตนได้สมาทานไปแล้วให้ดี มิให้ขาด มิให้ทะลุ มิให้ต่างพร้อยหรือ เศร้าหมอง (พระธรรมธีรราชมหาวิทยาลัย (โชดก ญาณสิทธิ), 2550: 375)

นอกจากนี้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคตอนสีลนิกายได้แสดงถึงศีลไว้หลายประการตั้งแต่ศีลมีอย่างเดียว ศีล 2 อย่าง ศีล 3 อย่าง ศีล 4 อย่าง และ ศีล 5 อย่าง เฉพาะในศีล 4 ดังนี้

1. ศีลมีประเภท 2 เช่น จาริตตศีล หมายถึง การประพฤติดตามสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติไว้ว่าสิ่งนี้ควรทำ วาริตตศีล หมายถึง การไม่ฝ่าฝืนสิกขาบทที่ทรงห้ามไว้ว่าสิ่งนี้ไม่ควรทำ อาภิสมจาริกศีล หมายถึง ความประพฤติอย่างสูงในสิกขาบทเล็ก ๆ น้อย ๆ พระวินัยที่พระพุทธเจ้าวางขึ้นแก่พระสงฆ์ เพื่อเป็นหลักในการประพฤติในด้านขนบธรรมเนียมและเพื่ออาจารย์ที่เหมาะสมของพระสงฆ์ **สปรียันตศีล** หมายถึง ศีลมีลาภ ยศ ญาติ อวัยวะ และชีวิต เป็นที่สุด ได้แก่ บุคคลที่ล่วงละเมิดสิกขาบทที่ตนสมทานแล้ว เพราะมีลาภเป็นเหตุ เพราะลาภเป็นปัจจัย เพราะลาภเป็นตัวยุทธ เพราะมียศเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ เพราะมีญาติเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ เพราะมีอวัยวะ เป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ และเพราะมีชีวิตเป็นเหตุ เพราะชีวิตเป็นปัจจัย เพราะชีวิตเป็นตัวยุทธ อปรียันตศีล หมายถึง ศีลไม่มีลาภ ยศ ญาติ อวัยวะ และชีวิต เป็นที่สุด ได้แก่ บุคคลที่ไม่มีจิตที่จะล่วงละเมิดสิกขาบทที่ตนสมทานแล้วเพราะลาภเป็นเหตุ เพราะลาภเป็นปัจจัย เพราะลาภเป็นตัวยุทธ เพราะยศเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ เพราะญาติเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ เพราะอวัยวะเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ และเพราะชีวิตเป็นเหตุ เพราะชีวิตเป็นปัจจัย เพราะชีวิตเป็นตัวยุทธ เป็นต้น

2. ศีลมีประเภท 3 เช่น หินศีล หมายถึง ศีลที่บุคคลสมทานปฏิบัติด้วยความเป็นผู้ต้องการยศ มัชฌิมศีล หมายถึง ศีลที่บุคคลสมทานปฏิบัติด้วยความเป็นผู้ต้องการผลบุญ ปณัตตศีล หมายถึง ศีลที่บุคคลสมทานปฏิบัติเพราะเห็นว่าศีลนี้เป็นสิ่งที่ควรทำ อัฏฐาธิปไตยศีล คือ ศีลที่บุคคลผู้ใคร่เพื่อสละทิ้งสิ่งซึ่งไม่สมควรแก่ตนผู้มีตนเป็นที่เคารพ โลกาธิปไตยศีล คือ ศีลที่บุคคลผู้ใคร่เพื่อจะหลีกเลี่ยงจากการตำหนิ ของชาวโลกผู้มีโลกเป็นที่เคารพ ฐัมมาธิปไตยศีล คือ ศีลที่บุคคลผู้ใคร่เพื่อจะบูชาความยิ่งใหญ่ของธรรมผู้มีธรรมเป็นที่เคารพ

3. ศีลมีประเภท 4 คือ ภิกขุศีล หมายถึง สิกขาบททั้งหลายที่ทรงบัญญัติไว้ และสิกขาบทเหล่าใดที่จะต้องรักษานอกเหนือจากบทบัญญัติของภิกษุณี ภิกษุณีศีล หมายถึง สิกขาบททั้งหลายที่ทรงบัญญัติปาราณเฉพาะภิกษุณี และสิกขาบทเหล่าใดที่ภิกษุณีจะต้องรักษานอกเหนือจาก บทบัญญัติของภิกษุทั้งหลาย อนุปสัมปันนศีล หมายถึง ศีล 10 ของสามเณรและสามเณรี คหฺณฐศีล หมายถึง นิจศีลหรือศีล 5 อุโบสถศีลหรือศีล 8 สำหรับอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย เป็นต้น (พระพุทธโฆสเถระ, 2546: 16-23)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ตอนสีลนิกาย ได้แสดงถึงศีลไว้หลายประการตั้งแต่ศีลมีอย่างเดียว ศีล 2 อย่าง ศีล 3 อย่าง ศีล 4 อย่าง และ ศีล 5 อย่าง เฉพาะในศีล 4 อย่างได้แสดงปาริสุทธิศีล 4 ไว้ว่า ภิกษุเป็นผู้สำรวมด้วยพระปาฏิโมกข์สังวรศีลกับการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ ก็เพื่อพระสงฆ์ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดการสำรวมระวังในศีลปาฏิโมกข์ คือ ท่านกล่าวถึงศีลของพระภิกษุซึ่งเป็นศีลที่เป็นหลักเป็นประธาน โดยความหมายถึงการไม่ล่วงศีล การรักษาศีลที่มาในพระปาฏิโมกข์ 227 ข้อ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะป็นสิกขาบทที่ปรากฏในพระปาฏิโมกข์ หรือสิกขาบทนอกพระปาฏิโมกข์ ตามที่กล่าวมาก็ควมมีความสำคัญยิ่งอันภิกษุจะต้องถือปฏิบัติตามและงดเว้นกิจตามที่ทรงห้าม ซึ่งภิกษุใดประพฤติอย่างเคร่งครัดเข้มแข็ง ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้มีศีลดี มีวัตรที่ดี การบรรพชาของภิกษุนั้นไม่ไร้ผลแน่นอน ด้วยใจของพระภิกษุผู้มีศีลดีมีวัตรที่ดี ย่อมไม่หยิ่งลงสู่ภัย มีการเตือนตนเองได้ เปรียบเสมือน พระอาทิตย์จะไม่หยิ่งลงสู่ความมืด ซึ่งเป็นไปด้วยอำนาจแห่งการล่วงละเมิดซึ่งสิกขาบท 6 ประการ ที่ทรงบัญญัติไว้ เพราะการมีอาชีวะเป็นเหตุ มีการหลอกลวง

การแสวงหาลาภด้วยลาภ เป็นต้น ศิลปะคืออาชีพปาริสุทธศิลป์ การบริโภคปัจจัย 4 อันบริสุทธิ์ด้วยการพิจารณา ศิลปะคือ ปัจจัยสันนิสิตศิลป์

3. ปาริสุทธศิลป์ 4

ศิลปะในคัมภีร์วิสุทธิมรรค โดยความหมายได้แก่ พฤติกรรมที่ถูกควบคุมอย่างดี กล่าวคือควบคุมกาย วาจา ให้เรียบร้อย และรองรับกุศลธรรมทั้งหลาย โดยธรรมชาติ ได้แก่ เจตนา เจตสิกสังวร และ อวิตกกัมมะ โดยลักษณะ ได้แก่ ควบคุมพฤติกรรม โดยหน้าที่ ได้แก่ กำจัดความทุกข์โดยผล ได้แก่ ความสะอาดกาย ความสะอาดวาจา โดยเหตุใกล้ ได้แก่ ความมีหิริ คือ ความละอายต่อการทำชั่วทั้งปวง และความมีโอตตปปะ คือ มีความกลัวตัวบาปต่อการทำชั่ว โดยเนื้อหา คือปาริสุทธศิลป์ 4 ประการประกอบด้วยปาติโมกข์สังวรศิลป์ อินทริยสังวรศิลป์ อาชีพปาริสุทธศิลป์ และปัจจัยสันนิสิตศิลป์ รายละเอียดของศิลปะแต่ละประเภทมีดังนี้

1) **ปาติโมกข์สังวรศิลป์** หมายถึง ศิลปะ คือ ความสำรวมในพระปาติโมกข์ คำว่า ปาติโมกข์ หมายถึงเอาศิลปะที่เป็นสิกขาบท เพราะว่าผู้ใดเฝ้าระวัง คือ รักษาศิลานั้น ศิลปะนั้นย่อมยังผู้นั้นให้รอด คือ ให้พ้นจากทุกข์ทั้งหลายมีทุกข์ในอบาย เป็นต้น เพราะเหตุนี้ ศิลปะนั้นท่านจึงเรียกว่า ปาติโมกข์ศิลป์ ข้อนี้เกิดจากปัจจัยอย่างน้อย 4 ประการ คือ (1) อาจารย์ มีความหมายตรงข้ามกับอนาจารย์ กล่าวคือ ภิกษุมีความเคารพอยู่ในใจเป็นผู้วางายมีหิริโอตตปปะ และเพียบพร้อมด้วยอิริยาบถ สำรวมอินทริย รู้จักประมาณในโภชนะไม่นอนในยามต้น และยามสุดท้ายของราตรี มีปัญญาและสันโดษ ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ ปราศจากความเพียร และมากไปด้วยความเคารพยำเกรงเพื่อนสหธรรมิกของตน (2) โคจร หมายถึง การเที่ยวไปโดยเว้นสถานที่ที่โคจร เช่น บ่อนการพนัน สถานที่เร่ร่อน เป็นต้น พระจุฬานาคเถระ อันเตวาลิกของ พระสมุตเถระ กล่าวว่า ปาติโมกข์สังวรศิลป์ นั้นแลคือ ศิลปะเพียงรักษาทวารทั้ง 6 ชื่อว่าอินทริยสังวรศิลป์ เพียงทำปัจจัยให้เกิดขึ้นโดยธรรมโดยชอบชื่อว่า อาชีพปาริสุทธศิลป์ เพียงพิจารณาปัจจัยที่ได้แล้วว่ามีอยู่แล้วบริโภค ชื่อว่า ปัจจัยสันนิสิตศิลป์ เมื่อว่าโดยตรงปาติโมกข์สังวรศิลป์ เท่านั้นชื่อว่าศิลปะปาติโมกข์สังวรศิลป์ของภิกษุใดขาดแล้ว ภิกษุนั้นไม่อาจกล่าวได้ว่าจรรักษาศิลปะที่เหลือได้เปรียบเหมือนบุรุษศีรษะขาดแล้วจึงไม่อาจจรรักษามือเท้าชีวิตไว้ได้ ส่วนปาติโมกข์สังวรศิลป์ ของภิกษุใดไม่เสียภิกษุนั้นก็อาจทำศิลปะที่เหลือให้เป็นปกติได้เหมือนบุรุษศีรษะไม่ขาดก็รักษาชีวิตไว้ได้ (อง.ทสก.อ. (ไทย) 5/-/-/226)

2) **อินทริยสังวรศิลป์** หมายถึง ศิลปะ คือ ความสำรวมอินทริย 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ด้วยสติ ไม่ให้บาปอกุศลทั้งหลายเกิดขึ้นได้ รู้ธรรมารมณด้วยমনแล้ว ไม่ถือเอาอนิมิต ไม่ถือเอาอนุพยัญชนะ คำว่า ไม่ถือเอาอนิมิต ไม่ถือเอาอนุพยัญชนะ จะเห็นจากเรื่องเล่าต่อไปนี้ คือ หญิงสะใภ้แห่งตระกูลคนใดคนหนึ่งทะเลาะกับสามีตกแต่งและประดับกายสวยงามระแวกเทพกัญญา ออกจากอนุราชปุระแต่เช้าตรู่ เดินไปสู่เรือนญาติในระหว่างทางได้พบ พระมหาตีสสเถระ นั้นผู้เดินจากเจตยบรรพตมาสู่อนุราชปุระ เพื่อเที่ยวบิณฑบาตเกิดมีจิตวิปลาสหวัหระดังขึ้น ฝ่ายพระเถระแลดูว่า นี้อะไร กลับได้อุสภสัญญาในพินของหญิงนั้นแล้วได้บรรลุพระอรหันต์

3) **อาชีพปาริสุทธศิลป์** มีวิธีเป็นเหตุให้สำเร็จ เรียกว่า “วิธีสาธนะ” ดังนั้น ในการสมาทานแสวงหาไม่สมควรเสีย เสพแต่ปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยบริสุทธิ์ ได้แก่ ปัจจัย 4 คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัช โดย

เว้นขาดจากนิमित (พูดใบ้) โอภาส (พูดเคาะ) ปริกถา (พูดหวานล่อม) วิญญูติ (ขอตรงๆ) อาชีวะปาริสุทธิศีล หมายถึง การงดเว้นจากมิจฉาชีวะ คือ การล่อลวง (กุหนนา) การบื้อยอ (ลปนา) การทำใบ้ (เนมิตติกา) การบิบบังคับ (นิปเปสิกตา) การแสวงหาลาภด้วยลาภ (ลาภณ ลาภินิชิคิสนตา) มิจฉาชีวะ 5 ประการนั้น กล่าวเฉพาะการกระทำใบ้กายกรรม และวจีกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง อันยังความหมายรู้ในอันให้ปัจจัย (แก่ตน) ให้เกิดแก่คนอื่นๆ ชื่อว่านิमितต์ (บู้ใบ้) การที่ภิกษุเห็นเขาถือขาพินียะเดินไป จึงทำนิमितโดยนัยว่า “ท่านทั้งหลายได้ของเคี้ยวอะไรมา” ชื่อว่า นิमितตกมม (บอกใบ้) การพูดเกี่ยวกับปัจจัย ชื่อว่า โอภาโส (พูดเคาะ) การที่ภิกษุเห็นเด็กเลี้ยงโคแล้วแสวงถามว่า “ลูกโคเหล่านี้ เป็นลูกโคนมหรือลูกโคเปรียง” เมื่อเขาตอบว่า “ลูกโคนมเจ้าข้า” แล้วทำโอภาสอันพูดเคาะได้โดยนัยว่า “ไม่ใช่ลูกโคนมกระมังถ้าเป็นลูกโคนม พวกภิกษุคงได้นมสดบ้าง” เป็นต้นจนเด็กเหล่านั้นต้องไปบอกบิดามารดาให้ถวายนมสด (แก่เธอ) เป็นอาทิชื่อว่า โอภาสกมม (พูดเคาะได้) การพูดเฉียด (วัตถุที่ประสงค์) ชื่อว่า สามนตชุปปา (การพูดเลียบเคียง)

4. ปัจจัยสันนิสิตศีล หมายถึง ศีลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 พระศาสดาทรงเน้นให้สาวกพิจารณาโดยแยบคาย ไม่บริโภคน้ำอย่างขาดสติในการใช้สอยในขณะนั้น คือ 1) การพิจารณาการนุ่งห่มจีวร หมายถึง ขณะการใช้สอยจีวร ภิกษุพึงพิจารณาโดยแยบคาย แล้วนุ่งห่มจีวร เพียงเพื่อบำบัดความหนาว เพื่อบำบัดความร้อน เพื่อบำบัดสัมผัสอันเกิดจากเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย และเพียงเพื่อกบปิดอวัยวะอันให้เกิดความละอาย 2) การพิจารณาการบริโภคบิณฑบาต หมายถึง ขณะบริโภคบิณฑบาตภิกษุพึงพิจารณาโดยแยบคาย แล้วฉันบิณฑบาต ไม่ให้เป็นไปเพื่อความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ไม่เป็นไปเพื่อความเมาเมามันเกิดก้างกลางกาย ไม่ให้เป็นไปเพื่อประดับไม้ให้เป็นไปเพื่อตกแต่ง แต่ให้เป็นไปเพียงเพื่อความตั้งอยู่ได้แห่งกายนี้ เพื่อความเป็นไปได้ออรรถภาพ เพื่อความสิ้นไปแห่งความลำบากทางกาย เพื่ออนุเคราะห์แก่การประพฤติพรหมจรรย์ ด้วยการทำอย่างนี้ เราย่อมระงับเสียได้ ซึ่งทุกเวทนาเก่าคือความทิว และไม่ทำทุกขเวทนาใหม่ให้เกิดขึ้น 3) การพิจารณาการใช้สอยเสนาสนะ หมายถึง ขณะบริโภคใช้สอยเสนาสนะภิกษุพึงพิจารณาโดยแยบคาย แล้วใช้สอยเสนาสนะเพียงเพื่อบำบัดความหนาว เพื่อบำบัดความร้อน เพื่อบำบัดสัมผัสอันเกิดจากเหลือบ ยุง ลม แดดและสัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย เพียงเพื่อบรรเทาอันตรายอันพึงมี จากดินฟ้าอากาศ และเพื่อความเป็นผู้นอนดีอยู่ได้ในที่หลีกเร้นสำหรับภาวนา 4) การพิจารณาการบริโภคคิลานเภสัช หมายถึง ขณะบริโภคใช้สอย ภิกษุพึงพิจารณาโดยแยบคาย แล้วใช้สอยหรือบริโภคเภสัชบริขารอันเกื้อกูลแก่คนไข้ เพียงเพื่อบำบัดทุกขเวทนาอันบังเกิดขึ้นแล้วมีอาพาธต่างๆ เป็นมูลเพื่อความเป็นผู้ไม่มีโรคเบียดเบียนเป็นอย่างยิ่ง

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้แสดงองค์ธรรมที่เป็นเหตุปัจจัยสนับสนุนให้ปาริสุทธิศีลแต่ละข้อมีความบริสุทธิ์ และมีความตั้งมั่นไว้ว่า

ปาติโมกขสังวรศีล ชื่อว่าเทสนาสุทธิ เพราะบริสุทธิ์ได้ด้วยการแสดงอาบัติมีศรัทธาเป็นเหตุให้สำเร็จ เพราะการบัญญัติสิกขาบทเป็นสิ่งที่เกินวิสัยของพระสาวก เพราะเหตุนี้บุคคลพึงสมาทานเอาสิกขาบทตามที่ทรงบัญญัติไว้แล้วอย่างไม่ให้มีเศษเหลือไม่กระทำอาลัยแม้ในชีวิต

อินทริยสังวรศีล ชื่อว่าสังวรสุทธิ เพราะบริสุทธิ์ด้วยตั้งใจสังวรสำรวมระวัง มีสติเป็นเหตุให้สำเร็จ เพราะอินทริยทั้งหลายที่ตั้งมั่นอยู่ด้วยสติแล้ว เป็นสภาพอันบาปธรรมทั้งหลายมีอภิขมาจะพึงรู้ไหลเข้าไปมิได้

อาชีวะปาริสุทธิศีล ชื่อว่าปรีญฐิสุทธิ เพราะบริสุทธิ์ด้วยการแสวงหาปัจจัยของผู้ละอเนสนาแล้วมีวิริยะเป็นเหตุให้สำเร็จ เพราะวิริยะที่ปรารภโดยชอบแล้วเป็นการประหาณมิจฉาอาชีวะ เพราะฉะนั้นพึง

ละอนเสนา คือ การแสวงหาอันไม่สมควร อันไม่เหมาะสม แล้วอิงอาศัยซึ่งปัจจัยทั้งหลายอันเกิดขึ้นโดยความบริสุทธิ์เท่านั้น

ปัจจัยสันนิสตีล ชื่อว่าปัจจัยเวกชนสุทธิเพราะบริสุทธิ์ด้วยการพิจารณา มีปัญญาเป็นเหตุให้สำเร็จ เพราะผู้มีปัญญาก็สามารถมองเห็นโทษและอานิสงส์ของปัจจัยทั้งหลายได้ พึงละความกำหนัดยินดีในปัจจัย และพิจารณาปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยธรรมสม่ำเสมอ (พระพุทธโฆสเถระ, 2546: 62)

ยังมีหลักธรรมที่สนับสนุนให้ปาริสุทธิศีลมีความผ่องแผ้วหรือเกิดความเศร้าหมองได้อีก นั่นคือ เมถุนสังโยค 7 ประการ มี 1) สมณะหรือพรหมณ์บางคนในโลกนี้ ปฏิญญาว่าเป็นพรหมจรรย์อย่างถูกต้อง ไม่ประพฤติกิจสองต่อสองกับมาตุคาม แต่ยังยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจด้วยการที่มาตุคามอาบน้ำให้ ลูบไล้ให้นวดพั้นให้ 2) ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ยังยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจในการหัวเราะกระซิกกระซี้เล่นหัวและยังล้อเลียนกับสตรีเพศอยู่ 3) ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ยังยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจในการเพ่งดูจักขุแห่งสตรีเพศด้วยจักขุของตน หรือในการสบตานั่น 4) ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ยังยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจเมื่อได้ยินเสียงพูดจาหรือเสียงหัวเราะเสียงขบร้องของสตรีเพศ ในที่นอกฝานอกกำแพงนั้น 5) ไม่ถึงอย่างนั้น แต่เมื่อนึกถึงเรื่องที่เคยหัวเราะเล่นหัวกับสตรีแล้วเกิดความยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจ 6) ไม่ถึงอย่างนั้น แต่เห็นคหบดีหรือบุตรของคหบดีผู้เพียบพร้อมด้วยกามคุณ 5 บำเรอตนอยู่แล้วกระหิณยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจ 7) ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยมุ่งปรารถนาจะได้เป็นเทพเจ้าหรือเทพองค์ใดองค์หนึ่งด้วยศิวัตถหรือด้วยพรหมจรรย์อันนี้ แล้วยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจกับการทำเช่นนั้น

ผู้ที่ล่วงพ้นเมถุนสังโยคทั้ง 7 ประการนี้ไม่ได้ ชื่อว่าเป็นความขาด ความทะลุ ความต่างและความพร้อยแห่งพรหมจรรย์ พรหมจรรย์ของเขาจะชื่อว่าบริสุทธิ์ไม่ได้เลยและเขาย่อมไม่สามารถล่วงพ้นจากชาติ ชรา พยาธิ และมรณะได้ (อง.สตุตทก. (ไทย) 23/50/83-84) ธรรม คือ หิริและโอตตปปะ การเห็นโทษแห่งศีลวิบัติ และเห็นคุณแห่งศีลสมบัติ การเว้นจากเมถุนสังโยคทั้ง 7 ประการ ทั้งหมดเป็นธรรมที่สนับสนุนให้ปาริสุทธิศีลเกิดขึ้นและมีความผ่องแผ้ว บริสุทธิ์ ไม่เศร้าหมอง และมีธรรมคือ ศรัทธา สติ วิริยะ ปัญญา ที่ผู้ปฏิบัติในปาริสุทธิศีลจะต้องทำให้เกิดมีขึ้นในตนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ปาริสุทธิศีลมีความบริสุทธิ์ เป็นฐานของกุศลธรรมที่ยิ่งขึ้นไป

4. คุณค่าของปาริสุทธิศีล 4

พระภิกษุในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหนึ่งในพุทธบริษัททั้ง 4 ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ พระภิกษุมีความโดดเด่นและมีความสำคัญถือเป็นกำลังหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การบวชเป็นพระภิกษุเป็นประเพณีสืบเนื่องในพระพุทธศาสนาที่คนไทยถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน (ธรรมปราโมทย์, 2535: 43) การบวชเป็นพระภิกษุ ถ้ากล่าวกันตามประเพณีที่มีมา เรามักจะได้ยินกันว่า บวชเพื่อทดแทนพระคุณพ่อแม่ แต่ถ้าในมุมมองของพระพุทธศาสนาแล้ว นั้นยังไม่ใช่เหตุผลหลักในการบวช เพราะถ้าเรายังไม่ฝึกฝนอบรมตนให้ดีขึ้น ก็จะไม่มีความดีอะไรไปทดแทนพระคุณพ่อแม่ ดังนั้นวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องเป็นอันดับแรกของการบวช คือ บวชเพื่อแก้ไขนิสัยไม่ดีของตัวเอง การที่เราบวช ความเป็นพระก็เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

เพราะฉะนั้นทันทีที่บวชผู้บวชต้องรู้ว่า ต่อแต่นี้ไปข้าพเจ้าไม่ได้อยู่ภายใต้กฎหมายไทยเท่านั้น แต่ต้องดำรงในทางพระธรรมวินัย เพื่อไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ภิกษุ ก็จะไม่เป็นภัยอันตรายสำหรับภิกษุ

ในคัมภีร์สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค พระผู้มีพระภาค ตรัสถึงความสำคัญของศีลสัมปทาความถึงพร้อมด้วยศีล ซึ่งหมายถึง ปาริสุทธศีล 4 มีความปรากฏว่า “ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัย ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อนเป็นบุพนิมิตฉันใด สีสัมปทาก็เป็นตัวนำเป็นบุพนิมิตเพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมืองค์ 8 ฉะนั้น” (ส.ม. 19/50/44) ใน ทุติยเอกัณมเปยยาฉวรรค มีความปรากฏว่า “ภิกษุทั้งหลาย ธรรมอันเป็นเอกมียุประการมาก เพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมืองค์ 8 ธรรมอันเป็นเอก คือ สีสัมปทา” (ส.ม. 19/64/49) ใน พลกรณียวรรคพิชสูตร มีความปรากฏว่า “ภิกษุทั้งหลาย พืชคามและภุตคามทั้งหมดล้วนอาศัยแผ่นดิน ดำรงอยู่บนแผ่นดิน จึงเจริญงอกงามเติบโตได้ ฉะนั้น ภิกษุทั้งหลายก็ฉะนั้นเหมือนกันอาศัยศีล ดำรงอยู่ในศีลแล้ว เจริญอริยมรรคมืองค์ 8 ทำอริยมรรคมืองค์ 8 ให้มาก ย่อมถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในธรรมทั้งหลาย” (ส.ม. 19/150/80)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าให้ความสำคัญต่อศีลและการรักษาศีลพระองค์ได้ตรัสถึงความสำคัญของศีลไว้ในหลายแห่งตามที่กล่าวมาแล้วและจากการศึกษาปาริสุทธศีลใน คัมภีร์วิสุทธิมรรค สามารถนำมาสรุปเป็นคุณค่าของปาริสุทธศีลได้ดังนี้คือ คุณค่าหรือความบริสุทธิ์ที่เกิดขึ้นทางกาย ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 ระดับคือ คุณค่าหรือความบริสุทธิ์ในปัจจุบันชาติ คุณค่าหรือความบริสุทธิ์ในชาติหน้า และคุณค่าหรือความบริสุทธิ์สูงสุดคือพระนิพพาน คุณค่าความบริสุทธิ์ในชาตินี้ คือ การดำเนินชีวิตที่มีความสุข มีความสงบ ไม่เดือดร้อนเป็นทุกข์กายหรือทุกข์ใจ คุณค่าหรือความบริสุทธิ์ในชาติหน้า คือ การได้บังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ หรืออย่างน้อยได้เกิดมาเป็นมนุษย์อีกครั้ง ไม่ต้องพลัดตกไปสู่อบาย คือ เกิดเป็นสัตว์นรก เปรต อสุรกายหรือสัตว์เดรัจฉาน คุณค่าหรือความบริสุทธิ์สูงสุดคือ การกำจัดกิเลสอาสวะ เพื่อบรรลุมรรคผลนิพพาน ดังธรรมภาษิตของท่าน พระสีลเถระ แสดงธรรมด้วยคาถาเหล่านี้ ในสีลเถรคาถาว่า กุลบุตรในสัตว์โลกนี้ผู้ใคร่ประโยชน์ พึงศึกษาศีลนั้นแหละให้เป็นอันศึกษาดีแล้วในโลกนี้เพราะศีลที่รักษาแล้วย่อมนำมาสมบัติทุกประเภทมาให้ได้ ผู้มีปัญญาเมื่อปรารถนาความสุข 3 อย่าง คือ การสรรเสริญ 1 การได้ความปลื้มใจ 1 การตายไปแล้วบันเทิงในสวรรค์ 1 ควรรักษาศีล เพราะผู้มีศีล มีความสละสลวยได้มีตรามาก ส่วนผู้ทุศีล ประพฤติแต่ความชั่ว ย่อมแตกต่างจากมิตรศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้งเป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลายเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง เพราะฉะนั้น พึงชำระศีลให้บริสุทธิ์ สังวรศีล เป็นเครื่องกันทุจริต ทำจิตให้ระงับและเป็นทางสำหรับหยั่งลงมหาสมุทร คือ นิพพานของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ เพราะฉะนั้น ควรชำระศีลให้บริสุทธิ์ศีลเป็นกำลังหาสิ่งเปรียบปานมิได้ เป็นอาวุธชั้นเยี่ยม เป็นอาภรณ์อันประเสริฐ เป็นเกราะบังอย่างน่าอัศจรรย์ ศีลเป็นสะพานอันมีพลังมาก มีกลิ่นหอมอย่างยิ่ง เป็นเครื่องลูบไล้อย่างประเสริฐซึ่งเป็นเหตุให้ผู้มีศีล มีชื่อเสียงระบือไปทั่วทุกทิศ ศีลเป็นกำลังที่ดีเลิศ เป็นเสบียงเดินทางชั้นเยี่ยม เป็นยานพาหนะชั้นประเสริฐ ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้มีศีลไปได้ทั่วทุกทิศ คนพาลมีใจไม่ตั้งมั่นในศีล ย่อมได้รับการติฉินนินทาในโลกนี้ และตายไปแล้ว ย่อมได้รับทุกข์ทมนัสในอบายภูมิ ย่อมได้รับทุกข์ทมนัสในที่ทั่วไป ธีรชนตั้งมั่นในศีล ย่อมได้รับชื่อเสียงในโลกนี้ และตายไปแล้ว ย่อมได้รับสุขโสมนัสในสวรรค์ ย่อมได้รับสุขโสมนัสในที่ทั่วไป ศีลเท่านั้นเป็นเลิศในโลกนี้ ส่วนผู้มีปัญญาเป็นผู้สูงสุดทั้งในหมู่มนุษย์และหมู่เทวดา ชัยชนะก็เพราะศีลและปัญญา” (ขุ.วิ 26/608-619/445-446) ใน อินทริยสังวรสูตร ว่าด้วยอินทริยสังวร ภิกษุทั้งหลาย เมื่ออินทริยสังวรไม่มี ศีลของบุคคลผู้มีอินทริยสังวรวิบัติ ชื่อว่ามีเหตุถูก

ขจัดแล้ว เมื่อศิลปินไม่มี สัมมาสมาธิของบุคคลผู้มีศีลวิบัติ ชื่อว่ามีเหตุถูกขจัดแล้ว เมื่อสัมมาสมาธิไม่มี ยถาภูตญาณทัสสนะ ของบุคคลผู้มีสัมมาสมาธิวิบัติ ชื่อว่ามีเหตุถูกขจัดแล้ว เมื่อยถาภูตญาณทัสสนะไม่มี นิพพิทาและวิราคะ ของบุคคลผู้มียถาภูตญาณทัสสนะวิบัติ ชื่อว่ามีเหตุถูกขจัดแล้ว เมื่อนิพพิทาและวิราคะไม่มี วิมุตติญาณทัสสนะ ของบุคคลผู้มีนิพพิทาและวิราคะวิบัติ ชื่อว่ามีเหตุถูกขจัดแล้ว ภิกษุทั้งหลายเมื่ออินทริยสังวรมี ศีลของบุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยอินทริยสังวร ชื่อว่ามีเหตุสมบูรณ์ ฯลฯ วิมุตติญาณทัสสนะของบุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยนิพพิทาและวิราคะ ชื่อว่ามีเหตุสมบูรณ์ เปรียบเหมือนต้นไม้ที่มีกิ่งและใบสมบูรณ์ สะเก็ด เปลือก กระพี้ แม้แก่นของต้นไม้ นั้น ย่อมถึงความสมบูรณ์ (อ.ปญจก. 22/50/518-519) การเห็นคุณค่าของศีลนั้นมีความปรากฏในอังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต ว่าครั้งนั้นพระอุบาลีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับถวายอภิวาท แล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบท ทรงแสดงปาติโมกข์ แก่เหล่าสาวกโดยอาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไรหนอ พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “อุบาลี ตถาคต บัญญัติสิกขาบทแสดงปาติโมกข์แก่เหล่าสาวกโดยอาศัยอำนาจประโยชน์ 10 ประการ” คือ 1) เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ 2) เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ 3) เพื่อข่มบุคคลผู้เกียติ 4) เพื่อความอยู่ผาสุกแก่เหล่า ภิกษุผู้มีศีลดีงาม 5) เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน 6) เพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต 7) เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส 8) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่ยังเลื่อมใสแล้ว 9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งสังฆธรรม 10) เพื่อเอื้อเฟื้อวินัย (อง.ทสก. (ไทย) 24/31/81)

จากการศึกษาเรื่องปรีสุทธศีลทำให้มีข้อสรุปได้ว่ากุลบุตรเมื่อบรรพชาอุปสมบทโดยมุ่งถึงความหลุดพ้น ก็ต้องตั้งใจรักษาศีลให้บริสุทธิ์ย่อมจะทำให้จิตใจมีความสุขที่ไฉไลแว่นจากบาปกรรม ย่อมไม่ละเมียดสิกขาบท เมื่อมีความสุขใจย่อมจะรักษาพรหมจรรย์คือสามารถดำรงความเป็นพระภิกษุได้ทำให้ไม่มีความกังวลใจเรื่องระเบียบวินัยทำให้เบิกบานใจ ดังนั้นภิกษุควรได้ศึกษาเรื่องสังวร ในปรีสุทธศีลสังวรศีลในโลกยุคใหม่วิถีชีวิตของ พระสงฆ์กับสังคมไทยควรมีบทบาทและภารกิจอย่างไร ย่อมหนีไม่พ้นที่จะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ พระสงฆ์เองที่ต้องดำเนินไปภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัยและความสัมพันธ์กับสังคมในส่วนรวมว่ามีขอบเขต มากน้อยเพียงใด ดังนั้นศีลหมายถึงระเบียบวินัยข้อบังคับให้ประพฤติดีงามเพื่องดเว้นจากบาปกรรม และไม่ล่วง ละเมียดสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้วประโยชน์ของศีลในขั้นพื้นฐาน คือทำให้กาย วาจา ใจสงบ ไม่เบียดเบียนตนเอง และ ผู้อื่นทำให้สามารถที่จะทำให้จิตสงบได้ง่ายในการทำสมาธิในระดับของบรรพชิตศีล จะมีจำนวนมาก เพื่อกำกับให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรสามารถครองตนในสมณภาวะได้อย่างสมบูรณ์และเอื้อต่อการประพฤติพรหมจรรย์ในขั้นสูงต่อไปได้

5. บทสรุป

จากการศึกษาปรีสุทธศีล 4 ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค สรุปสาระสำคัญได้ว่า ปรีสุทธศีล 4 เป็นหลัก ปฏิบัติเพื่อความบริสุทธิ์หมดจดแห่งศีลของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา คุณค่าที่เกิดขึ้นทางกาย ต้องมุ่งเน้น ฝึกตนจากการรักษาศีล รักษาพระวินัย ไม่กระทำความชั่วอันเป็นบ่อให้เกิดการขาดจากศีล เพื่อการป้องกันไม่ให้เกิด สิ่งอันทำให้ศีลมัวหมอง เพื่อประคับประคองนิสัยที่ดีในตัวให้เจริญงอกงามขึ้นเพราะบุคคลที่ควรบูชา จะเป็น แบบอย่างที่ดีให้เราดูและปฏิบัติตาม คุณค่าด้านการสำรวม เป็นการพัฒนาความสำรวม ยกระดับจิตใจให้อยู่ใน

สติด้วยการพยายามอดทนอดกลั้นต่อกิเลส และรักษาอาการอันน่าเลื่อมใส น่ายกย่อง ความบริสุทธิ์ในการสำรวมทวารทั้ง 6 อินทรีย์สังวรนี้จะบริสุทธิ์ได้ก็ด้วยกำลังของสติ คุณค่าด้านอาชีพ ความบริสุทธิ์ในการเลี้ยงชีพ สิ่งใดที่ไม่ถูกต้องด้วยพระธรรมวินัย จะไม่ก้าวล่วงเด็ดขาด ถึงแม้ชีวิตต้องตกต่ำหรือตายไปก็ยอม แต่ไม่ยอมผิดศีลแม้เพราะลาภ ยศ หรือญาติ หรือเพราะชีวิต เพราะชีวิตเป็นไปเพื่อทุกข์จึงรักษาพระธรรมวินัยดีกว่า อาชีพปาริสุทธิศีลนี้ จะบริสุทธิ์ได้ก็ด้วยกำลังของวิริยะ และคุณค่าด้านการใช้สอยปัจจัย ความบริสุทธิ์ในการรับปัจจัย ขณะที่พระภิกษุจะรับปัจจัย 4 ต้องพิจารณาเสียก่อนว่า ควรแก่สมณะหรือไม่ ถ้าไม่ควรก็ไม่รับ การใช้เครื่องนุ่งห่มก็เช่นกัน ต้องพิจารณาก่อนว่านุ่งห่มเพื่ออะไรมิใช่เพื่อความสวยงาม แต่เพื่อกันความหนาว ความร้อน แดดต่าง ๆ เป็นต้น อันเป็นเหตุไม่สะดวกแก่การเจริญสมณะธรรม

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539.
- ธรรมปราโมทย์. (2435). **บวชจริง เรียนจริง ปฏิบัติจริง ได้ผลจริง คู่มือสำหรับพระแท้**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ลิเบอร์ตี เพรส.
- ปัญญา ใบบางยาง. (2548). **ธรรมอธิบาย หลักธรรมในพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ). (2550). **คำบรรยายวิปัสสนากรรมฐาน**. กรุงเทพฯ: บริษัท ประยูร วงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด.
- พระพุทโธสเถระ. (2546). **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัทธนาเพรส จำกัด.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2523). **วิสุทธิมรรคแปล ภาค 1 ตอน 1**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.